

Děti jako válečná kořist

VÁŽENÉ ČTENÁŘKY, VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

státem organizovanou násilnou převýchovu jsme ještě nedávno měli tendenci vnímat jako uzavřenou historickou kapitolu. Vloni v únoru se ale evropská realita změnila. Při čtení zpráv o únosech dětí z Ruskem okupovaných ukrajinských oblastí se nelze ubránit děsivému dějů. Aktuální číslo naší revue proto věnujeme tomuto nadmíru závažnému tématu, konkrétně osudům dětí zavlčených v době druhé světové války z různých oblastí okupované Evropy do Německa na převýchovu. Většině z nás se při zmínce o těchto zločinech, které krátce po válce uznala OSN za akt genocidy, asi vybaví příběhy dětí z Lidic a Ležáků, jejichž vyhlazení bylo odvetou za smrt prominentního nacisty. „Rasová selekce“ těchto dětí ale zapadala do již probíhajícího centrálně koordinovaného plánu na posilování německého národa a na germanizaci celé Evropy. „Krádeže dětí“ pro národní společenství mohly mít podobu bezprostředního násilného aktu, jak tomu bylo v případech Lidic a Ležáků, ale mohly proběhnout i zdánlivě legální cestou, například u sirotků či potomků národnostně smíšených párů.

Německá historička Isabel Heinemann ve svém článku uvádí do problematiky únosů a otevírá i otázku traumat obětí a vyrovnávání se s opakovanou ztrátou identity. S „krádežemi dětí“ začali nacisté v okupovaném Polsku, kde tento jev postupně dosáhl zřejmě nejmasovějších rozměrů. Tamní situaci popisuje publicistka Anna Malinowska, na niž textem o poválečném pátrání po zavlčených dětech navazuje novinářka Katarzyna Kaczorowska. U nás méně známými poměry na území dnešní Ukrajiny

se zabývají historici Serhij Stelnykovyč a Volodymyr Hinda. Příběhy z různých částí Evropy zpracovala ve svém článku historička Dorothee Schmitz-Köster. A dočtete se také o únosech z Protektorátu Čechy a Morava a z okupovaného československého pohraničí. Texty vznikly původně pro mezinárodní projekt společnosti Post Bellum, my vám je přinášíme v redakčně upravené podobě. Z víceru pohnutých osudů si dovoluji upozornit na zde poprvé zveřejněný příběh rodiny Kollerových z Nebahov u Prachatic, z níž nacisté odebrali všech pět dětí. Na únos do Německa a pětileté odloučení vzpomíná v aktuálním rozhovoru poslední žijící pamětník těchto událostí, tehdy čtyřletý syn Miloslav.

Také další články v novém čísle *Paměti a dějin* vás zavedou do období druhé světové války. Stanislav Kokoška se zabývá dosud opomíjeným tématem komunistického exilu v roce 1939 v Polsku. Norská kolegyně Anette Homlong Storeide popisuje životní osud velitele koncentračního tábora Falstad Karla Denka, který část své nacistické kariéry strávil jako zaměstnanec Ústředny pro židovské vystěhovalce v Praze. Článek se tak částečně tematicky prolíná s příběhem židovské rodiny Neugeborenových, který zpracovala Magda Veselská. A konečně válečné konotace má i článek Jiřího Plachého popisující úsilí bývalých příslušníků československých výsadkových skupin z Velké Británie dohnat v 60. letech před soud autora urážlivé propagandistické publikace.

Milé čtenářky, milí čtenáři, za celý autorský a redakční tým, který se na přípravě tohoto čísla *Paměti a dějin* podílel, vám přeji inspirativní četbu a pěkné léto.

PAVLA PLACHÁ